

Pulitzerio premijos
finalininkas

LUIS ALBERTO URREA

„Mes viską, mija, darome
iš meilės. Meilė – tai atsakymas.
Niekas negali jos sulaukyti.
Nei sienos. Nei mirtis.“

PUOLUSIŲ

ANGELŲ

NAMAI

romanas

BALTO

LUIS ALBERTO URREA

**PUOLUSIŲ
ANGELŲ
NAMAI**

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
AIDAS JURAŠIUS ir PAULA URBONAITĖ

BALTO
Vilnius, 2020

Paskutinis Didžiojo Angelo šeštadienis

Didysis Angelas vėlavo į savo motinos laidotuves.

Jis vartėsi lovoje, paklodės buvo apsiraizgiusios aplink kojas. Prakaito lašai kuteno šonus, o ji nusmelkė suvokimas, kas nutiko. Ryškūs pakilusios saulės spinduliai skverbėsi pro akių vokus. Degantis rausvas pasaulis. Visi kiti atvyks anksčiau už jį. Ne. Tik ne tai. Tik ne šiandien. Jis prisivertė keltis.

Meksikiečiai tokių klaidų nedaro, tarė sau.

Nuo pat tos dienos, kai sužinojo diagnozę, kiekvieną rytą Didžiajam Angelui galvoje sukosi tos pačios mintys. Jos buvo lyg žadintuvas. Ar gali žmogus, kuriam nebeliko laiko, ištaisyti viską, ką sugriovė? Ir šįryt, kai pabudo kamuojamas to paties nerimo, – prakeiktas šviesos, visais įmanomais būdais prakeiktas laiko, išduotas savo paties išsekusio kūno, galvoje šėlstant mintims, – nustebo pamatęs šalia savęs, lovoje, sėdint tėvo šmėklą.

Senis rūkė *Pall Mall* cigaretę.

– Tampai didžiulę našta, – tarė tėvas. – Metas prabusti ir nusimesti.

Jis kalbėjo angliškai. Akcentas dabar buvo švelnesnis, bet vis tiek žodį „našta“ ištarė netaisyklingai.

– *Es mierda.**

* *Isp.* Šūdas. (*Čia ir toliau – vertėjų pastabos.*)

Senis virto vinguriuojančiu dūmu – pakilo iki lubų ir dingo.
– Nesikeik, – tarė Didysis Angelas.

Sumirksėjo. Šeimoje jis buvo tarsi žmogus laikrodīs. Jeigu jis dar miegodavo, visi kiti taip pat miegodavo. Jie galėdavo parpti iki vidurdienio. Jo sūnus – net iki trečios. Didysis Angelas buvo per silpnas staiga pašokti ir riktelėti visiems keltis. Bakstelėjo žmonai į nugarą, ši atsigręžė, pažiūrėjo per petį, tada atsisėdo.

– Mes vėluojame, *Flaca**, – tarė Didysis Angelas.

– Nel – sušuko ji. – *Ay Dios.***

– *Sí*, – atsakė užgniaužęs norą priekaištauti ir dėl to kažkodėl pajutęs didžiulį pasitenkinimą savimi.

Žmona stryktelėjusi iš lovos paleido gerklę. Dukra Minė nakčiai buvo apsistojusi pas juos ir miegojo svetainėje ant sofos, taigi ji nevēluos. Kai žmona ėmė šaukti, dukra bilstelėjo į kavos staliuką.

– *Ma*, – pasiskundė. – *Ma!*

Didysis Angelas prisidengė kumščiais akis.

Žmona nieko nesakydama įžengė į kambarį, pakėlė jį iš lovos, tada padėjo vonioje išsivalyti dantis. Sušukavo šiurkščius neklusnius plaukus. Didysis Angelas atsisėdo nusišlapinti. Jie nusuko akis vienas nuo kito. Galiausiai bendromis jėgomis įvilko jį į laisvas kelnes ir baltus marškinius, o kai baigė, žmona pasodino ant lovos krašto.

Pasiilgsiu mamos laidotuvių, pasakė jis visatai.

– Aš niekada neverkiu, – pranešė garsiai, nušvitusiomis akimis. Jie nekreipė į jį dėmesio.

– Tėtis visada viską stebi, – tarė duktė.

– *Es tremendo****, – atsakė motina.

* *Isp.* Lieknutė.

** *Isp.* O Dieve.

*** *Isp.* Tai nepakenčiama.

Dabar, kai jo nervai tokie išstampyti, niekas negalėjo paspartinti pasaulio ar jo kūno judėjimo. Šeima? Kodėl šiandien kas nors turėtų būti kitaip? Chaosas. Jie staiga prabudo ir ėmė blaškytis lyg narve uždaryti balandžiai. Daug triukšmo ir jokio tikro judėjimo. Laikas, laikas, laikas. Tarsi užvertos grotuotos durys.

Didysis Angelas niekada nevēluodavo. Iki šiol. Ir visada pykdamo, kad jo šeima gyvena „meksikietišku laiku“. Tai jį varė iš proto. Jei vakarienė numatyta šeštą valandą, galėjai būti tikras, kad iki devynių neprasidės. Ir visi susirinks nutaisę tokias minas, lyg būtų atėję per anksti. Arba dar blogiau, sakys: „Kas nutiko?“, tarytum jis ką nors būtų padaręs ne taip. Suvoki, kad esi meksikietis, kai tavo priešpiečiai prasideda ne anksčiau nei dešimtą vakaro.

*Qué cabrón.** Rytas ritosi šlaitu tarsi purvas. Tyliai. Tačiau visi garsai vis tiek rėžė ausį, lyg būtų nukalti iš sidabro. Triukšmas jį pritrenkė. Dejuojantys Didžiojo Angelo kaulai tarytum nugrimzdė į kūno tamsumą, šviesūs ir karšti lyg žaibas.

– Prašau, – meldė jis.

– Tėti, – šūktelėjo dukra, – susikišk marškinius.

Ties nugara atsilaisvinę marškiniai vis lindo iš kelnų. Bet rankos negalėjo jų pasiekti. Didysis Angelas sėdėdamas ant lovos piktai dėbtelėjo.

– Rankos neklauso, – tarė. – Seniau klausydavo. Dabar nebe. Tu sutvarkyk.

Minė norėjo įeiti į vonią laku pasipurkšti plaukų. Bet ten kuitėsi motina, mėtydama į šalis šepetčius, dirželius ir makiažo priemones. Šukos gulėjo ant virtuvinio stalo lyg nukritę plastikinio medžio lapai. Minę jau beveik vimdė nuo šitų laidotuvių. Ji artėjo prie keturiasdešimties, o tėvai privertė jaustis kaip šešiolikos.

* *Isp.* Koks šunsnukis, niekšas.

– Taip, tėti, – atsakė.

Ar tai buvo jausmas? Ar jos balsas tikrai ką tik nuskambėjo su jausmo atspalviu? Didysis Angelas pažvelgė į laikrodį. Savo priešą.

Mama, tu neturėjai mirti. Ne dabar. Jau ir be šito gana sunku. Bet ji neatsakė. *Kaip jai ir įprasta*, pagalvojo jis. Baudimas tylą. Motina taip niekada ir neatleido jam už pasėtą įtarimą, kad prisidėjo prie gaisro. Ir už tą mirtį. Didysis Angelas niekam šito nepasakojo, niekada.

Taip, aš tai padariau, pagalvojo. *Aš girdėjau, kaip skyla jo kaukolė.* Didysis Angelas nusuko veidą, kad niekas nepastebėtų kaltės. *Aš aiškiai žinojau, ką darau. Buvau laimingas tai darydamas.*

Mintyse sukosi animacinio filmo vaizdelis: iš karstų susidariusi eismo spūstis. *Rimtai? Dieve, tai nejuokinga.* Jis parodys jiems: atvyks laiku į savo paties *pinche** laidotuves.

– *Vámonos!*** – riktelėjo.

Buvo metas, kai nuo jo balso drebėdavo sienos.

Miegamajame priešais, virš veidrodžio, buvo kreivai sukabintos jo protėvių nuotraukos. Senelis don Segundas, užsidėjęs didžiulį revoliucijos laikų sombrero: *aš bijojau tavęs.* Už jo senelė – išblukusi iki rudumo. Segundui iš dešinės – Didžiojo Angelo mama ir tėtis. Tėvas Antonijus: *aš gedžiu tavęs. Mamá América: aš tave laidoju.*

Minė liovėsi bandžiusi pro motiną prasibrauti į vonią ir pasiленkė prie Didžiojo Angelo pataisyti išsikišusių uodegėlę primenančių marškinių.

– Neliesk mano *nalgas****, – tarė jis.

* *Isp.* Apgailėtinas.

** *Isp.* Eime.

*** *Isp.* Sėdmenys.

– Pati žinau, – atsiliepė. – Graibyti raukšlėtą savo tėčio užpakalį. Labai jaudina.

Jie apsimetė, kad juokiasi, paskui ji įsmuko į vonią.

Žmona įlėkė susiėmusi plaukus rankomis, apatinuko petneša buvo nuslydusi nuo peties. Didžiajam Angelui patiko jos raktikaulis ir platūs liemenėlės dirželiai. Ir palei juos apnuoginta tamsiai ruda oda, ir pečiai, paženklinți kadaise nešiotu pieno sunkumo, dėl to krūtys pasidarė tokios didelės ir nukarusios. Tos tamsios gilios raukšlės ant pečių jam visada atrodė skausmingai, bet anuo met, kai jiedu dar mylėdavosi, niekaip negalėdavo liautis jų bučiavęs ir laižęs. Aistros dabar nepajuto, tačiau akių nenuleido. Jai paskubomis vaikštinėjant sušiuoždėjo apatinukas, o jis stebėjo, kaip su kiekvienu žingsniu siūbuoja jos sėdmenys.

Žmona apatinuką atkakliai vadino *mi petticoat*. Didysis Angelas neabejojo, kad *petticoat** reiškia ką kita, ir visada norėjo išsiaiškinti, bet galiausiai nusprendė visai nenorintis jos pataisyti. Kai gulės po žeme, pasiilgs trumpų jos frazių. Ir garsų: tarkim, karštligiško kojinių šiugždesio, kai ji kuičiasi spintoje ir sujaukia ją taip pat kaip vonios kambarį. Žavingi buvo netgi jos aikčiojimai apėmus panikai. Ji įkvėpė oro ir išleido garsą: chuch, chuch. Atsitraukusi nuo spintos sumosikavo rankomis.

– Pažiūrėk į laikrodį, *Flaco*, – tarė ji. – Pažiūrėk į laikrodį.

– O ką aš jums sakiau? – negalėjo susilaikyti nepriminęs.

– Tu teisus, *Flaco*. Tu visada teisus. *Ay Dios*.

– Jie visi manęs laukia!

Žmona suniurnėjo ir ėmė toliau raustis spintoje.

Didysis Angelas sėdėjo savo lovos pusėje, kojomis vos liesdamas grindis. Kas nors turės jam apauti batus. Tai siutino.

* *Angl.* Apatinis sijonas.

Lauke su šunimis žaidžiantys vaikai kėlė pragarišką klegesį; jiems atleista už triukšmo nuodėmę – ir netgi už laiko.

Didysis Angelas de La Krusas taip garsėjo punktualumu, kad amerikiečiai bendradarbiai jį praminė „vokiečiu“. *Labai juokinga*, pagalvojo. Tarsi meksikietis negalėtų būti punktualus. Tarsi Visentė Foksas* būtų vėlavęs, *cabrones*. Šviesti amerikiečius buvo jo pašaukimas.

Prieš ligą Didysis Angelas kas rytą į biurą atvažiuodavo laiku. Prieš kiekvieną posėdį, dar iki pasirodant kitiems, jau sėdėdavo už stalo. *Old Spice* kvapas sklandydavo aplink jį lyg debesėlis. Dažnai bendradarbiams padėdavo po polistireno puodelį su kava. Ne dėl to, kad parodytų pagarbą. Dėl to, kad pasiųstų juos velniop.

Gamtos Vaikas Rikas Fleras per televizijos imtynių šou sakė: „Kad būtum vyras, turi sumušti vyrą!“ Panašiai ir jis kartodavo savo vaikams: „Būkite meksikiečiais, kurie gali. Mes nesame negalintys meksikiečiai.“** Šie tik prunkšdavo. Buvo girdėję tai tokiuose filmuose kaip „Muzikantas“ – Čičas Marinas, taip?

Didžiajam Angelui nerūpėjo darbas, bet rūpėjo, kad jį turi. Nusinešė ten spalvotą Talaveros keramikos puodelį. Ant šono buvo užrašyti du žodžiai: *El jefe****. Taip, visi darbuotojai suprato jo žinutę. Niekingas meksikietis save vadino jų viršininku. Bet jie, be abejo, nežinojo, kad slengo žodis „jefe“ reiškia tėvą ir jeigu Didysis Angelas apskritai kas nors buvo, tai pirmiausia viso savo klando tėvas ir patriarchas. Dangiškasis Tėvas, meksikiečių Odinas.

Beje, de La Krusų šeima čia gyveno dar prieš gimstant jūsų visų seneliams.

* Vicente Fox Quesada – 2000–2006 m. Meksikos prezidentas.

** Žodžių žaismas: *Mexi-Can* (galintis meksikietis), *Mexi-Can't* (negalintis meksikietis).

*** *Isp.* Viršininkas.

Viršininkai nežinojo, kad jis kilęs iš šių kraštų senbuvų. Didžiojo Angelo senelis don Segundas atvyko į Kaliforniją po Meksikos revoliucijos, kirto sieną Sonoroje ant garsaus bėro erzilo, dėl snaiperio išmuštos akies praminto El Tuertu*. Senelis nuvežė sužeistą savo žmoną į Jumą ir kreipėsi pagalbos į *gringo*** chirurgus. Apsistojo pragariškai įkaitusioje plūktinėje trobelėje, stovinčioje taip arti vietos kalėjimo, kad galėjai užuosti iš ten sklindančius kvapus ir girdėti riksmus iš kamerų. Paskui Segundas pavogė furgoną ir nuvežė žmoną į Kaliforniją, ten per Pirmąjį pasaulinį karą bandė stoti į amerikiečių armiją. Jau buvo išmokęs žudyti, kovodamas prieš generolą Huertą, – ir jam šis darbas sekėsi. Be to, nekentė vokiečių: matė, kaip šlykščius spygliuotus šalmus užsidėję kariniai patarėjai iš Bavarijos mokė Porfirijaus Diaso pajėgas naudoti oru vėsinamus kulkosvaidžius prieš jakių kaimiečius.

Tėtis šią istoriją buvo pasakojęs šimtus kartų.

Kai Jungtinės Amerikos Valstijos atsisakė senelį priimti į armiją, jis apsistojo Los Andžele. Antonijui, Didžiojo Angelo tėčiui, tuomet buvo penkeri.

Rytų Los Andžele jam nebuvo leidžiama plaukioti viešajame baseine dėl pernelyg rudos odos. Bet senelis išmoko angliškai ir pamėgo beisbolą. Kai per didžiąją deportaciją bangą 1932-aisiais grįžo į pietus, de La Krusų šeima vėl tapo meksikiečiais – buvo vieni iš dviejų milijonų metisų, surinktų ir išsiųstų prekiniais vagonais už sienos. Amerika, matyt, tuo metu buvo pavargusi gaudyti ir deportuoti kinus.

Kiek – dabar – valandų? Kada mes išvykstame? Ar Perla jau apsiirengusi?

* Isp. Vienaakis.

** Taip ispaniškai kalbančiose Pietų Amerikos šalyse vadinami amerikiečiai ir anglai.

Didysis Angelas prisidėjo rankas prie galvos. Šeimos istorija, pats pasaulis, Saulės sistema ir galaktika – viskas sukosi aplink keistoje tyloje; jis jautė, kaip kraujas iš lėto teka kūnu, o laikrodis – taip, laikrodis – naikina gyvenimą.

– Gal jau galime važiuoti? – paklausė. Bet neišgirdo savo paties balso. – Ar mes jau pasirengę? Kas nors mane girdi?

Niekas jo nesiklausė.

Štai ir mes, tėti

– Ar aš atrodau gerai? – paklausė Perlos.

– Labai gerai, – atsakė ji.

– Kadaisė atrodžiau geriau.

– Tu visada buvai gražus.

– Užrišk man kaklaraištį.

– Liaukis muistytis.

Be abejo, jis žinojo, kad broliai ir seserys jį apkalbinėja už nugaros. *Didysis Angelas nori būti gringo*, sakydavo jie per džiaugsminguosius *tijereando* – šeimos susitikimus, kuriuose atsiskleisdavo nuo seno meksikiečių įvaldytas menas liežuvauti apie žmones. Jam nereikėjo to net sakyti. *Jis mano, kad yra geresnis už mus.*

– Aš ir esu geresnis už jus.

– Ką? – paklausė Perla.

Jis numojo ranka.

Didysis Angelas tiesiog norėjo amerikiečiams kai ką įrodyti. Jo šeima, jei tik turėjo noro, galėjo tai stebėti ir mokytis.

Keturiasdešimt trijų milimetrų skersmens *Invicta Dragon Lupah* laikrodis gaubtu krištoliniu stiklu puikiai tiko prie riešo, jautėsi su juo lyg bombonešio pilotas. Laikrodis primindavo viršininkams, kad jis visada ateina laiku – amerikiečių laiku. Minė nupirko jam tą laikrodį žiūrėdama apsipirkimų laidą per kabelinę

televiziją. Tai buvo viena iš jos dovanų, užsakytų antrą valandą nakties, kai kamuodavo nemiga. Jie visi buvo linkę į nemigą.

Dabar laikrodis ant riešo kadarojo lyg per laisvas pavadėlis šuniui. Didysis Angelas stebėjo, kaip Minė purškia laku tamsius plaukus. Veidrodyje ji nusišypsojo jam.

Mano gražuolė dukra. Mūsų kraujo ryšys – geras ir stiprus. Bet man nepatinka tas vyras, kurį ji dabar mato.

Mirktelėjo jai. Tik Didysis Angelas gali mirktelėti ir kartu atrodyti išmintingas. Jis patapšnojo per laikrodį.

Legenda jis tapo ne tik dėl punktualumo; Didysis Angelas vadovavo dujų ir elektros kompanijos apskaitos skyriui. Didžiavosi, kad įmonė tokia garsi, jog septintajame dešimtmetyje net susikūrė roko grupė tokiu pavadinimu – *Pacific Gas and Electric*. Tiesa, beveik neabejojo, kad padainuotų geriau už ją. Tik ne roką, kuris, kaip visi žino, net nėra muzika. Ilgaplaukiai pedikai siauromis aksominėmis kelnėmis ir mergaitiškais marškinėliais. Išimtis tik Tomas Džonsas. *Ese sí era todo un hombre.**

Prisėdęs prie darbo kompiuterio Didysis Angelas galėdavo matyti kiekvieno San Diego gyventojų apskaitą, be to, organizuoti ir prižiūrėti visų sistemos darbuotojų ir vadovų veiklą. Pavyzdžiui, matydavo, kaip dažnai gyvenamuosiuose kvartaluose įjungiamos viryklės gaminti valgiui. Turtingi šunsnukiai iš La Cholos ir Del Maro dujų sunaudodavo mažiau nei prasčiokai iš pietinės miesto dalies ar Bario Logano. Mažiau ir už jo kvartalo, netoli sienos besidriekiančio Lomas Dorado, gyventojus. Sprendžiant iš paties dujų ir elektros apskaitos, Perla gamino maistą po dvylika valandų per parą. Bet neseniai ji atrado *Kentucky Fried Chicken* greitojo maisto restoraną ir mažiau ėmė suktis virtuvėje.

* *Isp.* Nieko sau vyras.

Didžiajam Angelui skaičiai nerūpėjo. Netgi nepatiko. Esmė buvo štai kokia: meksikiečiai darė tai, ko negalėjo turtingi amerikiečiai. Visai kaip jo tėvas, naktimis pianinu skambindavęs Rėjaus Konifo kūrinius ir vogdavęs jiems iš panosės žmonas.

– Aš mačiau jų visų paslaptis! – sušuko Didysis Angelas.

– *Muy bien!** – atsiliepė žmona.

Tikri žmonės valgti gaminosi. Jis kiekvieną dieną galėjo matyti skaičius, rodančius, kiek sunaudota dujų. Gatvė po gatvės – jei tik turėdavo laiko. Didysis Angelas sukūrė teoriją: turtingi žmonės maistą greičiausiai užsisako į namus, valgo šaltą arba eina į prabangius restoranus ir ten sumoka maždaug tiek, kiek kainuoja sofa. Meksikiečiai mėgo karštą, namie ruoštą maistą ir kad jo būtų gausiai. Nors dėl nežinia kokios priežasties jo giminė pastaruosiu metu pamėgo blynus. Greičiausiai dėl tėvo, kuris ispaniškai juos vadino „karštais pyragėliais“: *los jo-kekis, los pankekis*. Legenda byloja, kad blynai buvo pirmasis jo paragautas amerikietiškas patiekalas. Blynai ir kiniškas ragu.

Daugelis viršesnių Didžiojo Angelo kolegų manė, kad meksikiečiai mojuoja šluotomis ir šveičia tualetus, gal dar užsimaukšlinę apsauginius šalmsus vaikšto po statybų aikštelę. Jis iš tiesų visa tai išbandė. Bet meksikietis, dirbantis kompiuterių centro direktoriumi ar interneto sistemos vadovu, buvo kažkoks prakeiksmas, reikalavęs paaiškinti ir apsitarti pašnibždomis, bandant įvertinti tokio akibroko poveikį.

Didysis Angelas visa tai žinojo. Ir nebuvo linkęs patvirtinti. Jis neprašė pagalbos. Jo šeima niekada neėmė valdžios skiriamų pinigų, sūrio ar visoje šalyje populiarių didelių sidabro spalvos

* *Isp.* Labai gerai.

skardinių su riešutų sviestu. Maisto talonų net nebuvo regėjęs. Didysis Angelas nebuvo valstietis, neramiai gniaužiantis rankose šiaudinę skrybėlę ir besilankstantis šeiminkui. Jis buvo Emilianas Sapata*. Ir nekeliaklupsčiavo. Mintyse siekė įrodyti seniai mirusiam tėvui, kad yra jo vertas sūnus. Jo darbuotojo kortelėje buvo užrašyta *hola!*, o ne *hello!*

Didysis Angelas smarkiai papurtė galvą. Pasitrynė veidą. Ar jis snaudė? *Chingado!***

- Judinkitės, – paliepė. – Visi.
- Taip, tėti.
- Dabar pat!

Garaže įrengtame kambaryje Jaunesnysis Kapralas Alkanasis tvarkingai užsidėjo beretę. Susirgus tėčiui jis persikraustė čia.

Mylimiausias sūnus, tarė sau. Žvilgtelėjo į tėčio dovanotą plastikinį trofėjų. Ant jo buvo parašyta: *Lalas – sūnus Nr. 1!* Vis žiūrėjo į tą užrašą. Šiek tiek pakreipė beretę, beveik užsidengė akį. Iš plakato už nugaros rūsčiai žvelgė Briusas Li. O virš lovos priklijuotas mašinos lipdukas, gautas per vieną iš gydymo terapijų, skelbė: *Žingsnis po žingsnio*.

Buvęs globėjas privertė jį padaryti lentelę su išdegintu moto: *Sutrupinta ramybės malda – velniop viską*.

Jis daug visko pridarė. Daug blogo. Bandė su tuo tvarkytis. Tėtis kartojo – čia ne *Vestsaido istorija*. Kad ir kas tai buvo. Aišku viena: esmė – tikrai ne gatvių gaujos. Ne muštynės ir kitas bjaurus mėšlas. Lalas žinojo tik tiek – stengėsi kiek įmanydamas.

* Emiliano Zapata – vienas svarbiausių 1910–1917 m. Meksikos revoliucijos veikėjų.

** *Isp.* Po velniais.

Iš trumpos šukuosenos atrodė, lyg jis vis dar tarnautų armijoje. Tačiau tie laikai seniai praėjo. Lalas timptelėjo švarko kraštą. Palygino. De La Krusų apsaugos viršininkas.

Tokiomis dienomis kaip ši reikėdavo uniformos. Mama pasirūpindavo, kad ji būtų išlyginta ir daili. Lalas tebeturėjo karišką švarką ir kelnes, palaidinę ir kepures – viskas švariai išplauta, medžiaga net šiugžda. Juodi batai švytėjo kaip tamsus veidrodis. Ant krūtinės kabėjo nedidelė ordinus žyminčių juostelių ir medalių eilė, tuščia buvo tik „Purpurinės širdies“* vieta – šį apdovanojimą jis prisegė tėvui. Lalas vis dar šlubčiojo, tačiau koja daug rūpesčių nekėlė. Turėjo magiškų tablečių. Jei tik įstengdavo, apie tai negalvodavo. Randą ant kojos dengė kinišką drakoną vaizduojanti tatuiruotė. Uodega buvo apsvijusi gurnelį, vaikstant vis dar traškantį lyg sausi pusryčiai. Jis apie tai nekalbėdavo. Nieko tokio. Kiekvienas vaikinai turi savų paslapčių. Blogai, kad senoji karta jų neturėjo. O gal ir turėjo. Lalas pats sulaukė vaikų – Džio ir Mairos. Ir net neketino jiems visko pasakoti.

Žinojo, kad jo akys liūdnos. Tamsios kaip tėvo. Lalas atrodė lyg praradęs mylimąją. Arba priminė žmogų, nesėkmingai besineriantį iš kailio, kad užgniaužtų graužiantį liūdėsį, ir pavargusių elgtis taip, tarsi gyvenimas būtų smagi Liepos 4-osios iškyla.

Lalo prosenelis buvo kareivis. Senelis Antonijus – šaunus policininkas. Senelė *América* – miela keistuolė. Net spardydamą visiems užpakalius sugebėdavo išlikti maloni. Ji buvo blogesnė už *abuelo*** Antonijų. Gaila, kad šiandien teks ją laidoti, iš tikrųjų. Lalas net neketino galvoti, kad teks laidoti ir tėtį.

* JAV medalis, teikiamas visiems per karinius veiksmus žuvusiems arba sužeistiems kariškiams.

** *Isp.* Senelis.

Tėtis. Alkanasis nežinojo, ką dar jo tėtis veikė šiame pasaulyje, be to, kad su mama augino vaikus. Gyvenimas, žmogau, – ar tėtis turėjo gyvenimą? Tėvystė buvo jo mažytis asmeninis karas. Lalas šitą žinojo. Prisiminė, kaip kartą tėtis juokėsi burnos krašteliu leisdamas keistus garsus. Tai tikrai buvo karas – su juo, jo broliais ir seserimi. Ir su motina.

Pakvaišusi motina, šlepete palaikanti tvarką ir įstatymą. *La chancla*.^{*} Visi *vato*^{**} bijojo tų *chancla*. Milijonai išpūstakių įsiutusių meksikiečių motinų, viena ranka laikančių vaikus, kita – periančių per užpakalį ir tarsi imančių šokti rateliu, jei kuris vaikėzas nesėkmingai bandydavo išsiveržti iš gniaužtų. Droždama pamokslą motina tapdavo be galo formali, kiekvieną žodį lydėdavo kirtis per sėdynę: *Usted-va-a-aprender-quién-es-la-jefaaquí!*^{***} Kai pradėdavo kulti, viskas imdavo suktis apie tai, kad tu „toks ir anoks“. Kartą vargšui mažajam nusikaltėliui pavyko pabėgti, tačiau motina paleido jam pavymui *chancla* tarsi raketą ir pa-taikė į pakaušį.

– Blogiau nei rikiuotės instruktorius, – tarė Lalas savo atspindžiui.

Palei jų namą ir kiemą dūko būrys vaikėzų. Kivirčydamiesi ir šū-kaudami, jie bėgiojo ir spardė vienas kitam beveik išsileidusį futbolo kamuolį. Mergaitės rėksmingumu nė kiek nenusileido apkūniems berniukams. Buvo triukšminga lyg vištidedėje, tačiau tėtis mėgo, kai anūkai, brolių vaikaičiai, kaimynų atžalos ar beglobiai vaikai kimšdavo maistą ir laužydavo, kas pakliūva. Per nesibaigiantį klegesį atskriejo tėčio balsas:

– Lalai!

– Tuoj, tėti, – atsiliepė.

^{*} *Isp.* Šlepetė.

^{**} *Isp.* Jaunas vaikinai.

^{***} *Isp.* Aš tau parodysiu, kas čia šeiminkė.

– Paskubėk, *mijo**!

– Jau einu.

Lalui atrodė, kad kai kuriomis dienomis čia visi rėkia, lyg būtų kurti ar nesuprastų angliškai. Gerai, mama – ginčytinas atvejis. Bet ji, ko gero, suprasdavo daugiau, nei parodydavo.

– Lalai!

– Ateinu!

Alkanasis pridėjo ranką prie kepurės, atiduodamas pagarbą ten, iš kur skriejo Didžiojo Angelo balsas. Darsyk pažiūrėjo į veidrodį, paskutinį kartą timptelėjo švarko kraštą, bandydamas paslėpti nuo civilinio gyvenimo atsiradusį pilvuką. Tarsi koks narkotikų prekeivis turėjo prisirišęs prie kulkšnies sidabro spalvos mažą 22 kalibro pistoletą. Šventa teisybė: darai, ką privalai daryti.

– Pasiruošęs, – pasakė sau ir išėjęs į galinį kiemą pamatė rūkančią seserį. – Mine, pažiūrėk, – pasuko galvą. – Aš susišukavau.

– Atrodo šauniai, – atsakė Minė, paskui pridūrė: – Lyg mažas apvalus užpakalis.

– Labai šmaikštu, Oranžine, Naujoji Juoda. Ne tau kalbėti.

– Ei, – tarė ji mesdama nuorūką į pelargonijas, – manęs niekada nebuvo suėmę.

– Rimtai? Tai tu tokia vienintelė.

Minė prisidėgė naują cigaretę, įtraukė, pažvelgė į galiuką, bevardžiu pirštu elegantiškai nukratė pelenus, tada skersomis pažiūrėjo į brolių.

– Žinai ką? Daugelis žmonių niekada nebuvo suimti.

– Iš kokios tu planetos?

Minė išpūtė dūmus į Lalą.

– Per daug rūkai.

* *Isp.* Sūnau.

– Pasakė narkomanas.

– Ką? – tarė jis. – Lapsėk toliau savo storom ančiuko lūpom, mergyte. Pažiūrėsim, kas iš to bus.

Minė pašaipiai nusijuokė.

– Negaliu pakęsti, kai taip į mane žiūri, Pele, – pasakė Lalas.

– Iš tikrųjų.

– Man viskas gerai, aišku?

– Taip, – Minė išpūtė kelis dūmų žiedus.

– Klausyk. Aš švarus. Nemeluojau.

– Tu įsitikinęs?

– Man viskas gerai. Tiesiog nuraminu nervus. Turiu tam priežasčių.

Lalas patapšnojo sau per šlaunį, bet tokie judesiai prašant užuojautos sesers nebeveikė. Ji patraukė šiek tiek toliau cigaretę ir linktelėjo.

– O kas neturi? – Patylėjusi pridūrė: – Praeitą savaitę tu pavogei mano mašiną.

– Bent jau nesu Braulis, – atsakė jis.

– Apie Braulį mes nekalbame.

– Žinau, žinau. – Ir dar Lalas žinojo, kad, norint pakeisti pokalbio temą, tereikia paminėti mirusį brolių.

Jie nenorėjo vienas kito kaltinti ar įžeidinėti. Nenorėjo vienas kitam nieko pasakyti. Abu žiūrėjo sau į kojas.

– Reikia eiti, – tarė Lalas.

– Tėtis, – atsakė ji.

– Taip. Senasis gerasis tėtis. Turi poreikių.

– Mes juo rūpinamės.

– Dėjau.

Jie įėjo į namą.

– Aš niekada nesirgđdavau. Niekada nevēluodavau. Kaupdavau atostogų dienas.

– Puiku, *Flaco*, – atsakė žmona, tapšnodama jam per petį.

– Ir dėl ko visa tai.

– Nežinau.

– Aš neklausiu, *Flaca*. Paprasčiausiai teigiu.

– Gerai.

– Gal savęs klausiu.

– *Eres muy filosófico**, – tarė Perla.

Minė kuitėsi ir turškėsi vonioje. Kodėl ji vakar vakare tiek išgėrė? Minei gėlė galvą. Didysis Angelas tai žinojo. Matė iš jos akių.

– Man nerūpi darbas, – tęsė Didysis Angelas. – Tai buvo kvaila, *Flaca*. Norėčiau, kad būtume nuvykę prie Didžiojo Kanjono.

– Miela.

Perla bandė prisegti korseto dirželius prie kojinių viršaus. Didysis Angelas ją stebėjo. Ar dar kas nors dėvi korsetus? Segą prie jų nailonines kojines? Jis turėjo erotinę fantaziją: pakelti sijoną ir užkišus pirštus traukti permatomas kojines, kol pasimatys šlaunų duobutės.

Jaunystėje klaupdavosi prieš vyresnes moteris, įsitačiusias ant fotelių, o jos mūvėdavo štai tokias ilgas nailonines kojines. Moterys išskėsdavo kojas. *Neliesk! Tik žiūrėk*. Tai buvo jų dovana jam. Šiltas vaikiškos pudros ir paslapčių kvapas. Didysis Angelas žiūrėdavo į du baltu lateksu pridengtus kauburėlius joms tarp šlaunų. Į vikrius pirštus, segančius prie korseto kojines. *Tik žiūrėk*, įsakydavo tos moterys, iš raustelėjimo suprasdavusios, kaip jį veda iš proto.

* *Isp.* Labai filosofiška.

Daugiau niekas taip nebedaro, tik jo *Flaca*.

– Man patinka tavo kojos, – pasakė Didysis Angelas.

Perla išmeigė į jį akis.

– Mes neturime tam laiko, – burbtelėjo.

– Kas taip sakė?

– Tu.

Vis tiek jam nieko neišeitų.

– Gerai. Metas važiuoti, – tarė jis. – Bet man vis tiek patinka žiūrėti. Man patinka tavo šlaunys.

– *Sí, mi amor*.*

– Jos nuostabios.

– *Travieso*** – atsakė ji: šis senas žavingas meksikiečių žodis reiškė „blogą berniuką“.

Perla kilstelėjo sijoną ir parodė jam savo kojas.

– Tavo aviliukas pilnas medaus.

– *Cochino**** – atsakė ji. Bet sijono nenuleido.

– Mama! – šūktelėjo iš vonios Minė. – Liaukitės!

Motina ir tėvas nusišypsojo vienas kitam.

– Kaip, tavo manymu, mes tave padarėme? – paklausė Didysis Angelas dukters.

– Nenoriu žinoti! – Minė išlėkė iš vonios ir perėjo per miegamąjį užsikimšusi pirštais ausis: – Lalalalala!

Tėvai juokėsi jai nueinant. Paskui Didysis Angelas mostelėjo žmonai, kad susiimtų. Kurį laiką jam pritrūko žodžių. Jam, savarankiškai besimokiusiam anglų kalbos iš žodyno. Besivaržiusiam su atsiskyrusiu tėvu, kuris iš jūdviejų išmoko naujesnių,

* *Isp.* Taip, mano meile.

** *Isp.* Nedorėlis.

*** *Isp.* Ištvirkėlis.

keistesnių, labiau *amerikietišku* žodžių. Tėvas, kadaise buvęs tikras vyriškumo įsikūnijimas, vėliau susitraukė, pražilo, akys pasidarė vandeningos, nors buvo žavingas ir žiaurus kaip visada, bet vis labiau nyko. Kuriam laikui jis apsisusto sūnaus galiniame miegamajame, o Didysis Angelas tuomet tapo patriarchu. Niekas to negalėjo įsivaizduoti. Nei meksikietis, nei *gringo*.

Negali žinoti, kaip kalba pakeis šeimą. Jo vaikai nenorėjo mokytis ispanų, o štai jis nėrėsi iš kailio, kad išmoktų angliškai. Du virtuvėje prie stalo su kava, cigaretėmis ir nudrengtais žodynais sėdintys vyrai. Nauji žodžiai jiems buvo tarsi drugeliai: gaudydavo juos, o paskui prismeigdavo atmintyje rūšiuodami pagal atspalvį. „Vamzdžiadantis“, „gervuogė“, „iššūkis“, „nepaklusnumas“. Vienas pasako: „nesuderinamumas“. Kitas turi apibrėžti per mažiau kaip tris minutes. Penki taškai už žodį. Taškus rašėsi trijų colių aukščio ir keturių colių pločio kortelėse. Mėnesio gale laukdavo prizas: blokas *Pall Mall* cigarečių. Jei dėl akcento nepavykdavo suprasti žodžio, klausiantysis netekdavo trijų taškų. Štai taip iš veiksmazodžių ir daiktavardžių jie statėsi tiltą į Kaliforniją.

Anglų kalbos egzaminai, paskui pigios knygos minkštais viršeliais, pirktos gėrimų parduotuvėje. „Dievaži“, – šią *gringo* frazę Didysis Angelas labiausiai mėgo dirbdamas, nors namie vartodavo retokai. Iš knygų apie Džeimsą Bondą sužinojo, kad pajėgus meilužis vadinamas „kardininku“. O iš Džono Vaitleičo nuotykių romano paaiškėjo, kad vyras, vedęs prostitutę, yra „lengvas jojikas“. Septintajame dešimtmetyje amerikiečiai užsakydami kokteilį barmenamams sakydavo „ir lengvai ledo“ – tai skambėdavo labai šiuolaikiškai ir reikšdavo, kad taurėje bus šiek tiek daugiau gėrimo. Didysis Angelas tarsi kaupė amerikiečių mentaliteto duomenų bazę, pilną paslaptinių kerų ir burtų. „Greitukas“. „Faras“. „Ką galėčiau jums padaryti?“

Kodėl jis galvoja apie darbą? Apie praeitį? Su tuo baigta. Viskas baigta. Jis nebegriš į darbą. *Ši sekundė*, mėgdavo sakyti tėvas, *kaip tik tapo praeitimi. Vos spėsi tai suvokti, ji jau bus dingusi. Apmaudu, sūnau. Ji prarasta amžiams.*

(*Muy filosófico.*)

Minė stovėjo šešėlių nugultoje svetainėje ir klausėsi, kaip Lalas vidiniame kieme gainioja vaikus. Mama ir tėtis tokie ištvirkę. Ji nusijuokė, paskui nutaisė grimasą – kaip tai vulgaru. Avilyš. Medus. Taip nešvanku. Tėtis sulaukė tokio garbaus amžiaus, o kalba lyg Princo dainų žodžiais. Bet tie žodžiai jo lūpose skambėjo gražiai. Stengdamasi nesugadinti makiažo Minė pasitrynė akis. Jai niekas nėra pasakęs ko nors erotiško. Niekas nebesakė gražių žodžių apie jos kūną.

Galbūt pagimdžius tris berniukus tokie dalykai baigiasi.

– Tyliau! – suriko vaikams.

Pagirios buvo klaikios. Tos mirtys. Ta jai krintanti atsakomybė. Minė tvėrė tai visą savaitgalį. Lalas? Jis niekam tikęs. Motina? Ji per daug prislėgta. Praeitą vakarą, norėdami pakelti Minei ūpą, užsuko draugai. Visų nuotaika maždaug tokia: *Mija**, *šis savaitgalis sumautas*. Gėrė viską su cinamonu ir *chichelada***. Ji dar niekada šitiek nesijuokė. Miglotai prisiminė parašiusi žinutę dėdei, Mažajam Angelui.

Kodėl taip pasielgė? Su dėde ją siejo ypatingas ryšys, kurio pati negalėjo paaiškinti. Minė pasitrynė kaktą. Ar daug prisidarė gėdos? Griebė telefoną norėdama peržiūrėti vakarykštes žinutes.

* *Isp.* Mieloji.

** Lotynų Amerikoje populiarus alaus ir sulčių kokteilis.

Antrą valandą nakties ji rašė: *O Dieve, Tio, aš tokia apgirtusi.*

Minė manė, kad jis miegos ar panašiai. Bet Mažasis Angelas atrašė: *Aš taip pat. Laidotuvės.*

Vėlai naktį ji kažkaip atsidangino pas tėvus. Tikėjosi, kad girta nesėdo prie vairo. Turbūt pavežė kuris vaikinys iš darbo. Atrodė, jai viskas slysta iš rankų.

Minė vilkėjo nėrinuotus purpurinius apatinius – jeigu netyčia užsuktų jos vyras. Ir tai buvo savotiška malda.

Didysis Angelas ir Perla žiūrėjo vienas į kitą – tiek daug dar reikėjo visko pasakyti, bet į kambarį įsiveržė Minė ir atsiklaupusi ėmė auti tėvui batus. Didysis Angelas patapšnojo jai galvą. Batai buvo ankšti. Jam skaudėjo, velniai rautų. *Atleisk, Viešpatie.*

– Atsargiau, Mine! – tarė jis. – Jei Braulis būtų gyvas, žinotų, kaip tai padaryti tinkamai! – Didysis Angelas įspyrė dukrai.

Braulis. Jos vyresnysis brolis. Miręs prieš beveik dešimt metų. Ir dėl to tapęs šeimos šventuoju. Vargšas tėtis. Du vyriausi berniukai – didžiausias jo nusivylimas. Niekas negalėjo apie juos net užsiminti. Ir dar buvo Lalas – kad Didysis Angelas galėtų save kvailinti. Neva geras berniukas. Po galais, atrodė, lyg galvą jai daužytų kūju.

Minė žvilgtelėjo į Didįjį Angelą.

– Vis tiek tave myliu, tėti, – tarė.

Į kambarį įžengė Jaunesnysis Kapralas Alkanasis.

– Dar nepasiruošę? Ei, tėti. Kodėl nejudame?